

POSTANOWIENIE

29 grudnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorzczuk

na posiedzeniu niejawnym 29 grudnia 2025 r. w Warszawie
w sprawie z wniosku Prokuratora Rejonowego w S.
z udziałem M.R. i A.S.
o wpis hipoteki przymusowej,
na skutek skargi kasacyjnej A.S.
od postanowienia Sądu Okręgowego w Ostrołęce
z 6 czerwca 2024 r., I Ca 119/24,

- 1. odrzuca skargę kasacyjną;**
- 2. oddala wniosek M.R. o zasądzenie od A.S. kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 6 czerwca 2024 r. Sąd Okręgowy w Ostrołęce, na skutek apelacji uczestnika M.R. od postanowienia Sądu Rejonowego w Pułtusku z dnia 2 lutego 2024 r., zmienił zaskarżone postanowienie i oddalił wniosek Prokuratora Rejonowego w S. o wpis hipoteki przymusowej.

Postanowienie Sądu Okręgowego zaskarżyła skargą kasacyjną uczestniczka postępowania A.S., zarzucając naruszenie art. 109 ust. 1 oraz art. 110 pkt 2 u.k.w.h. i wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 519¹ § 1 k.p.c. w postępowaniu nieprocesowym, od wydanego przez sąd drugiej instancji postanowienia co do istoty sprawy oraz postanowień w przedmiocie odrzucenia wniosku lub umorzenia postępowania kończących postępowanie w sprawie - w sprawach z zakresu prawa osobowego, rzeczowego i spadkowego - przysługuje skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. W świetle systematyki części drugiej kodeksu postępowania cywilnego jedną z kategorii spraw z zakresu prawa rzeczowego stanowią sprawy rozpoznawane w postępowaniu wieczystoksięgowym (art. 626¹ i n. k.p.c.).

Kwalifikacja postanowień sądu drugiej instancji wydawanych na podstawie przepisów o postępowaniu wieczystoksięgowym w związku z uprzednio toczącym się postępowaniem zabezpieczającym jako postanowień podatnych do zaskarżenia skargą kasacyjną na podstawie art. 519¹ § 1 k.p.c. budzi kontrowersje w orzecznictwie. Za trafne w tej materii należy jednak uznać zapatrywanie, według którego skarga kasacyjna jest niedopuszczalna od postanowień sądu drugiej instancji, które dotyczą wpisów w księdze wieczystej dokonywanych w związku z realizacją zabezpieczenia udzielonego przez sąd w postępowaniu zabezpieczającym (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2019 r., V CSK 163/19 i z dnia 12 lutego 2020 r., V CSK 159/19 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo). Jest tak dlatego, że postępowanie wieczystoksięgowe pełni w tych przypadkach jedynie funkcję instrumentalną wobec postanowienia o zabezpieczeniu; stanowi ono drugie – wykonawcze – stadium postępowania zabezpieczającego, następujące po zakończeniu jego rozpoznawczego (jurysdykcyjnego) etapu.

Założenie to znajduje podstawę w art. 743 k.p.c., w którym jako zasadę przewiduje się wykonywanie postanowień o zabezpieczeniu zgodnie z odpowiednio stosowanymi przepisami o postępowaniu egzekucyjnym (art. 743 § 1 k.p.c.), jeżeli zaś z uwagi na swą treść postanowienie o zabezpieczeniu podlega wykonaniu w inny sposób, należy stosować odpowiednio przepisy dotyczące tego sposobu (art. 743 § 2 k.p.c.). Wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu, które polega na ustanowieniu hipoteki przymusowej (art. 747 pkt 2 k.p.c.), następuje przez wpis hipoteki w księdze wieczystej (por. art. 67 u.k.w.h.), toteż przepisami mającymi

odpowiednie zastosowanie są w tym przypadku przepisy o postępowaniu wieczystoksięgowym.

Toczące się w tych warunkach postępowanie w przedmiocie wpisu w księdze wieczystej nie ma samoistnego charakteru; przepisy regulujące postępowanie wieczystoksięgowe obsługują jedynie w tym przypadku postępowanie zabezpieczające uregulowane w części drugiej kodeksu postępowania cywilnego, uzupełniając to postępowanie w związku z niepełną regulacją normatywną jego fazy wykonawczej i odesłaniem wyrażonym w art. 743 § 2 k.p.c. W konsekwencji, przy ocenie zdatności kasacyjnej postanowień sądu drugiej instancji zapadających w wykonawczej fazie postępowania zabezpieczającego nie można przyznawać rozstrzygającego znaczenia przepisom właściwym dla postępowania, którego regulacja pełni tylko służebną rolę źródła, do którego odsyła art. 743 § 2 k.p.c., a postanowienie sądu drugiej instancji w przedmiocie wpisu w księdze wieczystej, które zapada w stadium wykonawczym postępowania zabezpieczającego, nie powinno być kwalifikowane jako postanowienie orzekające co do istoty sprawy w sprawie z zakresu prawa rzeczowego w rozumieniu art. 519¹ § 1 k.p.c. Wykładnikiem zaskarżalności rozważanych postanowień jest natomiast wzorzec właściwy dla postępowania zabezpieczającego, w którym skarga kasacyjna jest niedopuszczalna (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 1997 r., I CZ 22/97, OSNC 1997, nr 10, poz. 147 i z dnia 14 czerwca 2018 r., V CSK 362/17 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo).

Na rzecz preferowanego stanowiska przemawia również spójność rozwiązań regulujących dopuszczalność skargi kasacyjnej w ogólności. Nie ma bowiem racjonalnego uzasadnienia podejście, w ramach którego od postanowień zapadających w jurysdykcyjnej fazie postępowania zabezpieczającego, rozstrzygających o zasadności żądania udzielenia tymczasowej ochrony prawnej, skarga kasacyjna byłaby w każdym przypadku niedopuszczalna, natomiast postanowienia mające na celu wykonanie uprzednio udzielonego zabezpieczenia mogłyby być zaskarżalne skargą kasacyjną z tego powodu, że w okolicznościach konkretnej sprawy, z racji sposobu zabezpieczenia, nie zapadają one na podstawie odpowiednio stosowanych przepisów o postępowaniu egzekucyjnym (por. art. 767⁴

§ 2 i art. 743 § 1 k.p.c.), lecz na podstawie odpowiednio stosowanych przepisów o postępowaniu nieprocesowym, do których odsyła art. 743 § 2 k.p.c.

Do odmiennego stanowiska nie skłania fakt, że postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia zostało *in casu* wydane przez prokuratora na podstawie art. 291 k.p.k., a jego przedmiotem – jak wynikało z ustaleń – był środek kompensacyjny w postaci obowiązku naprawienia szkody (por. art. 291 § 1 pkt 4 k.p.k.). Zabezpieczenie wykonania tego rodzaju środka, zważywszy na jego cywilnoprawną naturę, odpowiada charakterem zabezpieczeniu roszczeń w postępowaniu cywilnym; dochodzi ono do skutku w sposób wskazany w przepisach kodeksu postępowania cywilnego, w tym przez ustanowienie hipoteki przymusowej (art. 292 § 1 w związku z art. 747 pkt 2 k.p.c.). Wykonanie zabezpieczenia orzeczonego przez prokuratora i polegającego na ustanowieniu hipoteki przymusowej – tak jak w przypadku postanowienia sądu obejmującego ten sposób zabezpieczenia – następuje zgodnie z art. 743 § 2 k.p.c., na podstawie postanowienia prokuratora, przy odpowiednim zastosowaniu przepisów kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu wieczystoksięgowym (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2014 r., IV CSK 275/13 i z dnia 11 lipca 2014 r., III CSK 257/13).

W konkluzji należało uznać, że skarga kasacyjna, jako niedopuszczalna, podlegała odrzuceniu (por. także postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 września 2021 r., III CSK 180/20 i z dnia 30 stycznia 2024 r., II CSKP 1890/22).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁶ § 3 w związku z art. 13 § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c., nie dostrzegłszy podstaw do odstąpienia od zasady wyrażonej w tym przepisie.

Paweł Grzegorzczak

(M.M.)

[a.]